

לשמחת אירוסין ונשואין

א

בע"ה ר"ח ניסן תרפ"ט פעה"ק ירושלים ת"ו
לאהובי הורי היקרים עט"ר ואחיותי התכיבות, שלום וברכה מהר הקודש מירושלים!

תחילת דבורי הוא הודאה לד' שהחיני והגיעני לאותו היום שנטל עשר עטרות, וגם אני עטרתי בו "אשת חיל עטרת בעלה" (משלי יב ד) ותודה לכם יקירי שליט"א על כל ברכותיכם לנו ליום זה שהגיענו לזמן הנכון.

וארשתיך לי לעולם, וארשתיך לי בצדק ובמשפט ובחסד וברחמים, וארשתיך לי באמונה וידעת את ד' (הושע ב' כ"א). היעודים העליונים לעתיד לבא מובעים במשל האירוסין ולא במשל נשואין. קשר הנשואין הוא קשר טבעי, ואילו האירוסין באים מהמחשבה הברורה והדעה הנקיה. ע"י ההתאמה מוצא השכל קשר של מסירות וחיים. היעוד לעתיד לבא הוא שהקשר בין ישראל להקב"ה לא ינבע רק מצד טבעם של ישראל שעל כך הובטחנו "והייתם לי" ו"כל מקום שנאמר לי הוא עומד לעולם ועולמי עולמים" (ספרי), אלא יתוסף לזה קשר מהבנה מוחלטת ודעה שלמה. ומלאה הארץ דעה את ד' כמים לים מכסים.

והנה כי כן יפה כוננתם לברכנו ביחוד לתקופת השנה של יום האירוסין שהוא יום האיחוד הראשון בזמן ובמעלה, וכל הברכות יחולו על ראשנו להביא לנו אושר עולמים. ונחת בחפנים לעט"ר וכל אוהבינו. בברכות לכלכם ממרן אדמו"ח שליט"א, מו"ח הרבנית תחי', הסבתא תחי' וכל אוהבינו, הנני חותם ומאחל חג שמח וכשר. בנכם, ביראת הכבוד,

שלום נתן

ב

מה שאמרתי באירוסיו ר' ברוך ברוידא בבית הרב פינקל מוצש"ק לך לך תרצ"ה.

וארשתיך לי לעולם וארשתיך לי בצדק ובמשפט ובחסד וברחמים וארשתיך לי באמונה וידעת את ד' (הושע ב' כ"א).

בדין ישנה חשיבות גדולה יותר לנשואין מאשר לאירוסין כפי שאנו רואים ממאמרי חז"ל העוסקים בהרחבה רבה בשמחת חתן וכלה והם כולם אמורים על שמחת נשואין, וכך הדבר לפנינו במציאות. אולם ביעוד שלעתיד לבא הדרגת

לאושר עם ישראל באותו זמן היא דוגמת האירוסין ואירסתוך לי וגו', והיא נערכת כמעלה היותר עליונה וחשובה בחיי האושר של עם ישראל לעת"ל.

ביאור הענין הוא שבהויית העולם העכשוית מחולק הכח מהפועל, ובמציאות העולם כעת הפועל חשוב יותר מהכח, לכן הנשואין שהם הפועל של בנין הבית הם נעלים לנו יותר מהאירוסין, למרות שהם הבכח של הקמת הבית שכוללים בתוכם את כל הפעולות שלאח"כ, ומשום כך השמחה העיקרית עתה היא בעת הופעת הפועל של בנין הבית בנשואין, ולא באירוסין.

אולם לעתיד לבא כשתתגלה עומקה של ההוייה ושלמותה, והפועל יתגלה עם הבכח ולא יהיה מרחק ביניהם, ודאי שערך האירוסין יהיה נעלה מערך הנישואין. לכן הייעוד שלעת"ל הוא בדוגמת האירוסין, ואירשתין לי לעולם וגו'.

אולם גם בזמה"ז יש והאדם מתעלה לפרקים למדרגה זו, מתעלה עם ערכם הנעלה של האירוסין, ומכיר בצורך לשמוח בהם כדברי חז"ל בנשואין ויותר מכך לפי פנימיות ערכם. יהיה רצון ונוצה להתעלות למדריגה זו מעין מעלת לעתיד לבא.

ג

אמר רב אשי אגרא דכי הילולא מילי (כרכות ו.), ופירש"י לשמח החתן בדברים. יש להבין את ענין המצוה לשמח חתן וכלה שחז"ל הפליגו כ"כ בחשיבותה, הרי כבר אמרו חז"ל (יבמות ס"ב:) כל השרוי בלא אשה שרוי בלא שמחה, וגם לגבי האשה אמרו (שם קי"ח:) טב למיתב טן דו מלמיתב ארמלו, וא"כ השמחה אצלם בלא משמחים, ומדוע הפליגו חז"ל כ"כ בגודל מעלת מצוה זו

מכך נראה שמטרת שמחה זו היא לבסס את הבית החדש הנבנה בישראל על יסודות רוחניים, ע"י אמירת דברים המאמצים את הרוח ומחזקים את התעלות הנפש, ודיבורים אלה כשהם נאמרים מתוך שמחה ורנה כרוב עם פועלים ביותר את פעולתם, ורישומם ניכר היטב ליסד את הבית הנבנה על יסוד הקודש. ועל כן אמרו בברכות שם כל הנהנה מסעודת חתן ואינו משמחו עובר בחמשה קולות, שנא' קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה, קול אומרים הודו את ד' צבאות, והיינו שמטרת הארבעה קולות הראשונים להגיע לקול אומרים הודו את ד', והקולות הראשונים מכשירים לקול ההודיה. וכע"ז ביאר המהרש"א שם "לשמחו בשמחה כדיבור של מצוה, להזכיר חסדי המקום בבריאה לקיום העולם, והוא שסיים קול אומרים הודו את ד', שקולות השמחה יהיו בשבח המקום".

ועל ענין זה רמז רבי יהודא ברכי עילאי שהיה נוטל בד של הדס ומרקד לפני הכלה (כתובות י"ז). כי ההדס שאין בו אלא ריח, דבר שרק הנשמה נהנית ממנו (ברכות מ"ג:) הריהו מסמל את הרוחניות והתעלות הנשמה, ולכן בשעה שהיה

מרקד לפני הכלה החזיק הדס בידו להורות שמגמת הריקודים והשמחה היא ההתעלות הרוחנית¹.

וענין זה הוא גם מטרתו של המנהג לערוך משתה בשבת שקודם הנישואין. כי יסודו של מנהג זה הוא במנהגו של אביי לעשות יום טוב לחכמים כשסיים מסכתא (שבת קי"ח:), ורב ששת כד הוה מהדבר תלמודיה אמר חדאי נפשאי, לך קראי לך תנאי (פסחים ס"ח:), ושמחה זו שייכת גם לאחר סיום תקופה מתוך שלמות רוחנית. ושמחה ומשתה אלו באים כדי להודות על העבר ולבקש על העתיד. עד הנה עזרונו רחמיך ולא עזבונו חסדיך ואל תטשנו ד' א' לנצח.

ד

כל הנהגה מסעורת חתן ואינו משמחו עובר בחמשה קולות וכו' (ברכות ו' ע"ב). וביאור הענין הוא כי הגורם לשמחה בחגו של אדם שאינו קרובו או ידידו, הוא מתוך הבנת ערך הקדושה שיש במאורע, וכלשון הברכה שתיקנו חז"ל בברכת

1. עפי"ד מו"ר הנ"ל מתבארים דברי הגמ' בשבת ל"ג ע"ב שרשב"י ובנו כשיצאו מהמערה וראו אנשים חורשים וזורעים אמרו מניחין חיי עולם ועוסקין בחיי שעה וכו' וכעבור י"ב חודש לאחר שיצאו שנית מהמערה א"ל רשב"י לבנו די לעולם אני ואתה, וכשהגיע ערב שבת בין השמשות ראו לההוא סבא דהוה נקיט תרי בדי הדס, א"ל הני למה לך, א"ל לכבוד שבת, ותיסגי לך בחד, חד כנגד זכור וחד כנגד שמור, א"ל לבריה חזי כמה חביבין מצוות על ישראל, יתיב דעתייהו. והיינו שלקחת ההדסים המורה על הרוחניות שבבריאה באה להורות על עניין הקדושה והרוחניות שבשבת, ושני ההדסים מכוונים כנגד זכירת קדושת שבת ושמירת קדושתה הכלולים במקראות הללו של זכור את יום השבת לקדשו ושמור את יום השבת לקדשו, ובלקחת שתי בדי הדס להידור וחיווק זכירת ושמירת קדושת השבת יש משום חיבוב מצות השבת, והדבר מראה על הקשר הפנימי שיש לישראל לכל דבר מצוה וקדושה, ודבקותם בהם, ומשום כך התישבה דעתם למרות העיסוק של הציבור בענייני העולם, כי כל מעשיהם קשורים ומכוונים בפנימיותם לענייני חיי עולם. ופנימיות זו נגלית ויוצאת לפועל כפי מדה ההשפעה של תלמידי חכמים, ולכן בעצם מציאותם של תלמידי חכמים די לעולם שיתקיים. ולכן לאחר שרשב"י קיבל דעה זו על ערך קיום העולם גם ע"י מציאותם של מיעוט ת"ת, התגלה לו שאמנם ישראל אגודים ודבקים בחיי עולם.

ודבר זה התגלה לו ע"י ההוא סבא שכמבואר באיגרת רש"י הוא אליהו הנביא, כי אליהו הוא המגלה שורש לבם של ישראל שהוא ער למצוות ככל מצב, "אני ישנה מן הגלות ולבי ער למצוות" (שהש"ר). ולכן במוש"ק אליהו כותב זכיותיהם של ישראל, כי בשבת יום מנוחה וקדושה מתגלה ביותר שישראל פונים תמיד לקדושה "ועל מנוחתם יקדישו את שמך". ובדרך זו מתבאר הטעם שר"י ב"ר עילאי הוא שנהג לרקד עם בד הדס, כי ר"י בר"ע לא היה בו דופי של חטא כמ"ש בתמורה ט"ו: ובכל מעשיו נגלו המטרות הרוחניות, ולו היתה ראויה הנהגה זו.

המזון של סעודת חתן "שהשמחה במעונו", כי עוז וחדוה במקומו, והקדושה בעוה"ז קשורה במקור הקדושה העליונה ומקבלת הימנה, ועם הקדושה מופיעה השמחה ממקורה העליון. ועל כן בסעודת נשואין שהיא שמחה של קדושה, כלשון ברכת אירוסין "מקדש עמו ישראל ע"י חופה וקידושין", מופיעה שמחת הקודש של עוז וחדוה במקומו והשמחה במעונו. ומשום כך הנהנה מסעודת חתן, שמשתתף בחגיגת המאורע ונהנה ממנו, אבל אינו מתעורר לקדושה שבחגיגת הנשואין שעמה השמחה ממקורה העליון, ולכן אינו משמח את החתן, הרי הדבר מראה על פגם באותו אדם, והרי הוא עובר בחמשה קולות של שמחה המנויים בירמיה בשמחת הגאולה, שכל זה בא מהשגת ערך הקדושה שבדברים. ובגמ' שם אמרו ואם משמחו זוכה לתורה וכו' וכאילו הקריב תודה וכו' וכאילו בנה אחת מחורבות ירושלים וכו', שכל אלו הם השגות רמות בדרגות הקדושה העליונה, בדעת ד', בדבקות בד' ובגאולת עולם.